

АНОТАЦІЯ

Ху Ює. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій. Кваліфікаційна праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2021.

У дисертаційному дослідженні здійснено комплексне вирішення проблеми сучасної педагогічної науки і практики – підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій у закладах вищої освіти.

Мета дослідження: виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше розкрито сутність і компонентну структуру феномена «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності»; розроблено критерії із відповідними показниками для визначення рівнів підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності. Визначено і схарактеризовано рівні (високий, середній і низький) підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій: інтеграційна спрямованість фахових дисциплін на залучення майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності; створення розвивального інформаційно-продуктивного середовища у процесі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності; стимулювання творчої активності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання продуктивних технологій у процесі

дизайнерської діяльності. Розроблено модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій. Удосконалено змістові характеристики поняттєво-категоріального апарату дослідження; уточнено сутність понять «дизайн», «дизайнерська діяльність», «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності», «продуктивні технології». Набули подальшого розвитку зміст і методика підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й апробації діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій; елективного курсу «Мистецтво дизайну», (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (образотворче мистецтво) та його методичного забезпечення; розроблено диспути, дискусії, прес-конференції, конкурси, майстер-класи, професійно спрямовані рольові та ділові ігри і вправи, комплекс педагогічних ситуацій і задач, спрямованих на підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій.

В першому розділі **«Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій»** розкрито теоретико-методологічні засади опрацювання проблеми.

Дизайн є різновидом художньої творчості, функційне ядро якого міститься у площині синтезування мистецьких практик (інтегрування просторових мистецтв: архітектури, живопису, скульптури, декорування); дизайн як наукова категорія уналежнює методологію фронтальної, тривимірної, глибинно-просторової композиції, теорію естетичного формотворення промислових виробів та практику художнього оформлення

предметно-просторового середовища; дизайн продукує ергономічні технічні форми, оптимальні колірні рішення за законами краси та технічної естетики.

Визначено, що дизайнерська діяльність є способом організації предметно-просторового середовища на засадах технічної естетики та художньо-проектної конструктивної творчості; забезпечується орієнтацією на творче вирішення професійних завдань (художнє оформлення, проектування, конструювання, естетизація); базується на креативності та творчому потенціалі фахівця, його здатності усвідомлювати себе суб'єктом мистецького впливу та провідником загальнокультурних та націєтворчих цінностей.

Продуктивні технології в контексті підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності визначаємо як систему створення майбутніми педагогами-художниками професійно-значущої персональної художньо-педагогічної продукції з яскраво вираженим дизайнерським контекстом; продуктивні технології забезпечують систематизацію індивідуального досвіду поєднання майбутніми вчителями образотворчого мистецтва елементів художньо-педагогічної та дизайнерської діяльності; продуктивні технології генерують процеси набуття, упорядкування та систематизації досвіду практичної художньо-педагогічної діяльності у розрізі розширення арсеналу педагогічних, дидактичних, виховних методик елементами дизайнерської практики.

Підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності тлумачимо як інтегративний особистісно-професійний конструкт що віддзеркалює світоглядне ціннісне ставлення педагога-художника до конструювання моделей та методик художньо-естетичної освіти учнів з урахуванням потенціалу дизайнерських практик (художнє оформлення, проектування, конструювання, декорування, арт-дизайн, вебдизайн).

До структури підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності віднесено: мотиваційно-ціннісний,

когнітивно-технологічний, креативний і оцінно-рефлексійний компоненти.

Мотиваційно-ціннісний компонент підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності вимірюється ціннісно-смысловим критерієм із такими показниками: вмотивованість до дизайнерської діяльності; налаштованість на побудову взаємодії в колективі та результативну діяльність; орієнтація в своїй взаємодії з учнями на побудову тривалих відносин та максимальне задоволення потреб учнів.

Когнітивно-технологічний компонент підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності вимірюється гносеологічним критерієм із такими показниками: обізнаність із ключовими поняттями дизайнерського мистецтва; обізнаність із видами та продуктами дизайнерської діяльності; обізнаність із технологіями дизайнерської діяльності.

Креативний компонент підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності вимірюється діяльнісно-творчим критерієм із такими показниками: здатність до генерування ідей; здатність доопрацьовувати деталі, вдосконалюючи первинний задум; наявність творчого потенціалу у майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Оцінно-рефлексійний компонент підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності вимірюється рефлексійним критерієм із такими показниками: наявність аналітичних умінь; наявність рефлексійних умінь; наявність оцінювальних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У другому розділі **«Критеріальний підхід у підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій»** описано стан підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій у сучасних ЗВО, педагогічні умови підготовки

майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій.

Кількісні та якісні показники, отримані на констатувальному етапі, дали можливість зробити висновок про те, що у майбутніх учителів образотворчого мистецтва переважають загальнопрофесійні та спеціальні технологічні ознаки підготовленості, що виявляється переважно в таких фактах: превалюють базові психолого-педагогічні і методичні знання; спостерігається певна невизначеність проблематики дизайну в діяльності вчителя образотворчого мистецтва та недостатній аналіз власних перспектив такої діяльності, неусвідомленість сутності й необхідності формування і саморозвитку відповідних компонентів дизайнерської підготовленості; створення умов для дизайн-освіти відбувається на інтуїтивному рівні; при застосуванні засобів навчання основ дизайну майбутні вчителів образотворчого мистецтва керуються власним смаком, а не інтересами учнів тощо. Отримані результати дослідження зумовили вибір формувальних засобів реалізації теоретично обґрунтованих змісту і методики дизайнерської діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами продуктивних технологій.

Визначено педагогічні умови, що забезпечують підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій: інтеграційна спрямованість фахових дисциплін на залучення майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності; створення розвивального інформаційно-продуктивного середовища у процесі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності; стимулювання творчої активності майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання продуктивних технологій у процесі дизайнерської діяльності.

У третьому розділі **«Експериментальна робота із формування підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій»** описано

логіку та процедуру здійснення експериментального дослідження процесу формування підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій.

Розроблено й апробовано модель та експериментальну методику формування підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій (ціннісно-орієнтаційний, змістовно-діяльнісний і коригувально-творчий етапи).

На першому – ціннісно-орієнтаційному – етапі було задіяно лекції, презентації, семінари, дискусії, майстер-класи фахівців індустрії з дизайну, спрямовані на здобуття студентами теоретичних знань.

Метою другого – змістовно-діялісного – етапу було набуття майбутніми вчителями образотворчого мистецтва практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення дизайнерської діяльності. Задля цього використовувалися ділові та рольові ігри, вирішення педагогічних ситуацій, розв'язання конфліктних ситуацій, віртуальні екскурсії, воркшопи, утворення тематичних колаборацій тощо.

Третій – коригувально-творчий – етап був спрямований на набуття студентами вмінь виконання самостійної творчої діяльності і передбачав залучення студентів до проведення майстер-класів, виставок студентських робіт, виконання дизайн-проектів та арт-об'єктів, застосування здобутих знань, умінь і навичок під час проходження педагогічної та художньо-творчої практик, що сприяло набуттю ними певного досвіду.

Проведення діагностування з метою вимірювання рівнів підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності засобами продуктивних технологій до та після реалізації педагогічних умов, моделі й методики довело значні позитивні зрушення у студентів експериментальної групи на відміну від контрольної, де навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва здійснювалось за стандартною програмою.

Ключові слова: дизайн, дизайнерська діяльність, продуктивні технології, дизайнерська діяльність майбутніх учителів образотворчого мистецтва, майбутній вчитель образотворчого мистецтва, професійна підготовка, підготовленість, заклад вищої освіти.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Ху Ює. Застосування продуктивних комп'ютерних технологій в процесі навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології*. СумДПУ імені А. С. Макаренка. Суми. 2020. Вип. 10 (104). С. 41-49.

2. Ху Ює. Стан дизайнерської підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. № 34. Т 2. «Гельветика», 2021. С. 147-151.

3. Ху Ює. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до дизайнерської діяльності. *Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології*. СумДПУ імені А. С. Макаренка. Суми. 2021. Вип. 5 (109). С. 325-336.

Статті у зарубіжних наукових виданнях

4. Hu Yue. Analysis of theoretical bases of training future teachers of fine arts for design activity by means of project technologies. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35), vol 2. Pp 56-61.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Ху Ює. Використання комп'ютерних ігор в навчальному процесі факультету мистецтв. The 5th International scientific and practical conference "European scientific discussions" (March 28-30, 2021). Potere della ragione Editore, Rome, Italy. 2021. Pp. 377-381.

6. Ху Ює. Застосування інформаційно-комунікативних технологій при підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі: матеріали

міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 2–3 квітня 2021 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. С. 97-99.

SUMMARY

Hu Yue. *Training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies.* Manuscript Copyright. Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in the speciality 015 Professional Education. State Institution “South-Ukrainian National Pedagogical university named after K. D. Ushynsky”. Odesa, 2021.

The dissertation research provides a comprehensive solution to the issue of modern pedagogical science and practice – training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies in higher education institutions.

The aim of the study is to identify and theoretically substantiate the pedagogical conditions for training future teachers of fine arts for design activities by means of productive technologies.

Scientific novelty of the obtained results. It is the first time when the essence and component structure of the phenomenon “readiness of future teachers of fine arts for design activity” was revealed; criteria with appropriate indicators to determine the levels of readiness of future teachers of fine arts for design activities were developed. The levels (high, medium and low) of readiness of future fine arts teachers for design activity were defined and characterized. The pedagogical conditions of training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies were defined and substantiated: integration orientation of professional disciplines on attraction of future teachers of fine arts to design activity; creation of a developmental information and productive environment in the process of training future teachers of fine arts for design activity; stimulating the creative activity of future teachers of fine arts to the use of productive technologies in the design process. A model of training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies was developed. The

content characteristics of the conceptual and categorical apparatus of the research were improved; the essence of the concepts “design”, “design activity”, “training future teachers of fine arts for design activity”, “productive technologies” were specified. The content and methods of training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies were further developed.

The practical significance of the obtained results lies in the development and testing of diagnostic and experimental methods of training future teachers of fine arts for design activities by means of productive technologies; elective course “Art of Design”, (for applicants for the first (bachelor) level of higher education, specialty 014 Secondary education (fine arts) and its methodological support, developed debates, discussions, press conferences, competitions, workshops, professionally oriented role and business games and exercises, a set of pedagogical situations and tasks aimed at training future teachers of fine arts for design activities by means of productive technologies.

The first chapter “**Theoretical principles of training future teachers of fine arts for design activities by means of productive technologies**” reveals the theoretical and methodological principles of the issue.

Design is a kind of artistic creativity, the functional core of which is contained in the plane of synthesis of artistic practices (integration of spatial arts: architecture, painting, sculpture, decoration); design as a scientific category includes the methodology of frontal, three-dimensional, deep-spatial composition, the theory of aesthetic design of industrial products and the practice of artistic design of subject-spatial environment; design produces ergonomic technical forms, optimal color solutions according to the laws of beauty and technical aesthetics.

It is determined that design activity is a way of organizing the subject-spatial environment on the basis of technical aesthetics and artistic-design constructive creativity; provided with a focus on creative solutions to professional problems (decoration, design, construction, aestheticization); it is based on the creativity and creative potential of the specialist, his ability to realize himself as a subject of artistic influence and a leader of cultural and nation-building values.

Productive technologies in the context of training future teachers of fine arts for design activities are defined as a system of creating by future teachers and artists professionally significant personal artistic and pedagogical products with a pronounced design context; productive technologies provide systematization of individual experience of combining elements of artistic, pedagogical and design activity by future teachers of fine arts; productive technologies generate processes of acquisition, ordering and systematization of experience of practical artistic and pedagogical activity in the context of expanding the arsenal of pedagogical, didactic, educational methods with the elements of design practice.

The readiness of future teachers of fine arts for design activities is interpreted as an integrative personal and professional construct that reflects the worldview of the teacher and artist to design models and methods of artistic and aesthetic education of students taking into account the potential of design practices (decoration, design, construction design, web design).

The structure of readiness of future fine arts teachers for design activity includes: motivational and value-based, cognitive and technological, creative, evaluative and reflexive components.

Motivational and value-based component of the readiness of future fine arts teachers for design activities is measured by the value and meaning criterion with the following indicators: motivation for design activities; willingness to build interaction in the team and productive activities; orientation in their interaction with students to build long-term relationships and maximize the needs of students.

The cognitive and technological component of the readiness of future fine arts teachers for design activities is measured by the epistemological criterion with the following indicators: awareness of key concepts of design art; familiarity with the types and products of design activities; familiarity with design technologies.

The creative component of the readiness of future fine arts teachers for design activity is measured by the activity-based and creative criterion with the following indicators: the ability to generate ideas; the ability to refine details improving the original design; the presence of creative potential in future teachers

of fine arts.

The evaluative and reflexive component of the readiness of future fine arts teachers for design activity is measured by the reflection criterion with the following indicators: the presence of analytical skills; presence of reflection skills; availability of assessment skills of future teachers of fine arts.

The second chapter **“Criteria-based approach in training future teachers of fine arts to design activities by means of productive technologies”** describes the state of readiness of future teachers of fine arts to design activity by means of productive technologies in modern institutions of higher education, pedagogical conditions of training future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies.

Quantitative and qualitative indicators obtained at the summative stage, allowed to conclude that the future teachers of fine arts reveal prevailing general and special technological signs of training, which is manifested mainly in the following facts: basic psychological, pedagogical and methodological knowledge prevails; there is some uncertainty of design issues in the activity of teachers of fine arts and insufficient analysis of their own prospects for such activity, lack of awareness of the nature and need for the formation and self-development of relevant components of design training; creating conditions for design education is on an intuitive level; when using the means of teaching the basics of design, future teachers of fine arts are guided by their own tastes, not the interests of students and so on. The obtained results of the research determined the choice of formative means of realizing theoretically substantiated contents and methods of design activity of future fine arts teachers by means of productive technologies.

The pedagogical conditions that ensure the training of future teachers of fine arts for design activities by means of productive technologies are determined: the integration orientation of professional disciplines to attract future teachers of fine arts to design activity; creation of a developmental information and productive environment in the process of training future teachers of fine arts for design

activity; stimulating the creative activity of future teachers of fine arts to the use of productive technologies in the design process.

The third chapter **“Experimental work on the formation of readiness of future fine arts teachers for design activity by means of productive technologies”** describes the logic and procedure of experimental study of the process of forming the readiness of future teachers of fine arts to design activity by means of productive technologies.

The model and experimental methods of forming the readiness of future teachers of fine arts for design activity by means of productive technologies (value-oriented, content and activity-based, corrective and creative stages) were developed and tested.

At the first, value-oriented, stage, lectures, presentations, seminars, discussions, master classes of design industry specialists were used, aimed at acquiring theoretical knowledge by students.

The purpose of the second, content and activity-based stage was the acquisition by future teachers of fine arts of practical skills and abilities necessary for the implementation of design activities. For this purpose, business and role-playing games, solving pedagogical situations, resolving conflict situations, virtual tours, workshops, creating thematic collaborations, etc. were used.

The third, corrective and creative, stage was aimed at students' acquiring of the skills to perform independent creative activity and it involved students in master classes, exhibitions of student works, design projects and art objects, the application of acquired knowledge, skills and abilities in the course of pedagogical, artistic and creative practices, which contributed to gaining some experience by them.

Diagnosing aimed at measuring the level of readiness of future art teachers for design activity by means of productive technologies before and after the implementation of pedagogical conditions, models and methods has led to significant positive changes in students of the experimental group in contrast to the

control one, where future art teachers were trained according to a standard program.

Key words: design, design activity, productive technologies, design activity of future teachers of fine arts, future teacher of fine arts, professional training, readiness, institution of higher education.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. Hu, Yue (2020). Zastosuvannia produktyvnykh kompiuternykh tekhnolohii v protsesi navchannia maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva. [The use of productive computer technology in the process of training future teachers of fine arts]. *Pedahohichni nauky: teoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, innovative technologies* 10 (104), 41-49 [in Ukrainian].

2. Hu, Yue (2021). Stan dyzainerskoi pidhotovlenosti maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva [The state of design training of future teachers of fine arts]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 34. Vol. 2, 147-151 [in Ukrainian].

3. Hu, Yue (2021). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva do dyzainerskoi diialnosti [Pedagogical conditions of preparation of future teachers of fine arts for design activity]. *Pedagogical sciences: theory, innovative technologies – Pedahohichni nauky: teoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 5 (109), 325-336 [in Ukrainian].

Articles in scientific foreign journals

4. Hu, Yue (2020). Analysis of theoretical bases of training future teachers of fine arts for design activity by means of project technologies. *Knowledge, Education, Law, Management*, 7 (35), vol 2. Pp 56-61 [in English].

Research works of the probation character

5. Hu, Yue (2021). Vykorystannia kompiuternykh ihor v navchalnomu protsesi fakultetu mystetstv [The use of computer games in the educational process

of the Faculty of Arts]. The 5th International scientific and practical conference “European scientific discussions” (March 28-30, 2021). Potere della ragione Editore, Rome, Italy, Pp. 377-381 [in Ukrainian].

6. Hu, Yue (2021). Zastosuvannia informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii pry pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva [The use of information and communication technologies in the training of future teachers of fine arts]. *Pedahohika i psykhohohiia: aktualni problemy doslidzhen na suchasnomu etapi: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, Ukraine, 2–3 kvitnia 2021 roku) – Pedagogy and psychology: current research problems at the present stage: materials of the international scientific and practical conference (Kyiv, Ukraine, April 2-3, 2021)*, 97-99 [in Ukrainian].